

kavkazan

A young girl with dark hair and a serious expression is shown from the chest up. She is wearing a light-colored, textured knit sweater. She holds a brown, shaggy teddy bear with both hands in front of her. The background is a vertical wooden plank wall with peeling blue and white paint, suggesting an old or rustic setting. The lighting is soft, highlighting the textures of the bear and the girl's sweater.

walter slovo

KAVKAZAN

Walter Slovo

Copyright

Autor: Walter Slovo
Vydal: Martin Koláček - E-knihy jedou
Korektura: Anna-Marie Rabová
Obálka: Walter Slovo
www.walterslovo.com
2016

ISBN:
978-80-7512-564-4 (ePub)
978-80-7512-565-1 (mobipocket)
978-80-7512-566-8 (pdf)

věnováno mé nejdražší, té, pro níž mi bije srdce, mé
Zuzance

zvláštní poděkování patří i Milanovi T., který si udělal tu
práci a v rekordním čase mi pomohl se zpětnou vazbou

KAVKAZAN 2

| PROLOG 6

1| MIRZA 8

2| ANDRIA 63

3| BESSIE 107

4| IDA 131

5| ŽELEZNÁ DRÁHA 199

| EPILOG 223

| PROLOG

| Gruzie |

| provincie Horní Svanetie |

V dětství si Mirza představoval různé věci. V představách byl příkladně razantní a nonšalantní, což bývalo v přímém rozporu s jeho neprůbojností. Rozhodně se dá tvrdit, že vybrušováním své imaginární osobnosti zanedbával své skutečné já. Snění vyžaduje minimum energie a jakoukoliv situaci lze snít donekonečna, až je s ní člověk opravdu spokojený.

Mirza si často představoval bitky, ve kterých s přehledem vítězil. Často někoho div neumlátil. Ve skutečnosti se Mirza do rvaček nezapojoval. Navenek byl pacifista, ale v myšlenkách to přebíjel nesmírnou brutalitou. Nežřídka si v hromadných imaginárních bitkách vypomáhal kladivem.

Není to tedy poprvé, co dvaatřicetiletý Mirza vidí zohaveného člověka. Dokonce i při svém účinkování v propagandistických „dokumentech“ dennodenně vídával různá zohavení. Ale dnes je to v něčem docela jiné. Mužův pokoj je malý a střídmě vybavený. Co do

vybavení kavkazské světnice příliš nezapadá, je šedobílý psací stroj značky *Consul*. Mrtvý leží v posteli a zakrvavený psací stroj je pohozený u jeho boku. Není pochyb, že jde o vražednou zbraň.

Mirza stojí jako zhypnotizovaný. Probere jej až zazvonění budíku.

1| MIRZA

| před několika dny |

| 12:00 |

Každíčké zazvonění ručičkového budíku představuje pro Mirzu Kurdelaniho ohromnou záhadu. Přestože si ho sám nastavuje, nikdy neví, co vlastně ohlašuje. Dvaatřicetiletý snědý muž je hubený a tvář má ztrhanou z podlých včerejšků. Ale kouty vbíhající hluboko do krátkých a tmavých vlasů jej doprovázejí už od puberty. Kravál budíku se z ubohého a všelijak pospravovaného brčálového batohu rozezvučí přesně v poledne. Ve zdejším prostředí působí nepřírozený kovový zvuk vysloveně nepatříčně a Mirza by tuze nerad, kdyby upoutal pozornost zlodějských gangů. Těch se po celou cestu bál a je rád, že zatím na žádný nenarazil. Gruzínská vláda má dost práce se separatisty, než aby vykořenila zločinecké živly přepadající i tady vysoko v horách, v zemi Svanů, ve Svanetii. Proto má pro všechny případy přes rameno popruh se staříčkou, nicméně stále spolehlivou útočnou puškou se zahnutým zásobníkem.

Otravný budík opět přistihl Svana nepřipraveného. Trhne sebou a na

chvíli přestává vnímat nádheru jedněch z nejvyšších vrcholů Kavkazu. Jarní louky se rozprostírají v hlubokých panenských údolích a tisíce metrů vysoké pohoří nepostrádá ani kaňony. Luční kvítí rozkošnických barev sahá nad Mirzovy gumáky. Nejedná se o nejhodnější obuv pro podobnou túru, ale pořád je lepší než plátěné botasky, které si připevnil k batohu. Dále na sobě má manšestrové kalhoty a skrčenou kostkovanou košili. Hrubý vlněný svetr si nese v ruce spolu s maskáčovou vojenskou bundou opatřenou o kapuci. Otře si čelo hřbetem ruky a na hlavu si nasadí notně opotřebovanou kšiltovku s textem v azbuce.

V počátku své cesty jel na koni, nebožák se ale pokaždé splášil, když se budík rozkrákal. Koně raději nechal za sebou, čímž se vyvaroval nepříjemným držkopádům ze sedla.

Mirza už drahnou dobu vidí na nejvyšší horu Gruzie. Šchara je pro něj se svou nadmořskou výškou 5 193 metrů styčným bodem v krajině a trpělivě jej navádí k místu, kam už pár dní směřuje. Ale teď je nutno, aby Mirza odvrátil zrak od zasněženého vrcholu hory a vyrazil ke kamennému potočnímu břehu, na němž se hodlá usadit, aby už konečně přišel na kloub té záhadě běsnícího budíku. Potoční koryto je vlnité a mělké a plné oblázků, kamenů a bezstarostných zpěněných vlnek.

Zní to jako pohádka, ale Mirza si díky budíku připadá jako idiot.

Z velkého a napěchovaného batohu z hrubé látky vytáhne měšec, v němž má staříčkový kulatý budík s ručičkovým ciferníkem – nefalšovaná

paměťihodnost. Vypne zvonění a z měšce vyloví ještě papír. Aby papír velikosti dlaně přečkal nepřízně počasí, je oblepený průhlednou lepicí páskou. Papír představuje soupis denních činností.

6:00 – probuzení, ranní hygiena (čištění zubů atd.), holení, snídaně.

7:00 – *(přelepeno)*.

12:00 – oběd.

15:00 – svačina.

19:00 – večeře, *(přelepeno)*.

21:00 – *(přelepeno)*, večerní hygiena (čištění zubů atd.), spánek.

„Ach tak, čas oběda,“ diví se, jak ten čas běží. Nebýt budíku, docela určitě by se zapomněl najíst. A kdoví, možná by se za půl dne skácel k zemi vyčerpáním, aniž by chápal, proč k tomu vůbec došlo.

Zní to jako nadsázka, ale Mirza je bez budíku téměř idiot.

Nezbývá mu skoro žádné jídlo, ale tím se netrápí, neboť se ani nenaděje a bude v cíli své cesty. Rozhlíží se po krajině svého dětství. Nedovede si představit množství energie, kterou příroda vyvinula, aby krajinu zformovala do tvarů, jež si zaslouží větší obdiv než leckterá města s výškovými budovami, výška hor je jiná než výška obří stavby. V první řadě je odlišuje čas, Kavkaz se s trpělivostí formoval déle, než existovala jakákoliv lidská civilizace. V druhé řadě tu je subjektivní i objektivní hledisko, ne každá obří stavba najde pochopení u všech lidí,

naopak pěší túra po horách potrápí sice svaly, ale člověk cítí ozdravný účinek přírody, nemusí se obávat přenosu chorob skrze klimatizaci obří stavby, horský vzduch je čistý a voňavý. Mirza se zde cítí uvolněně a málem privilegovaně, ne každý městský člověk ujde podobně náročnou trasu.

Ze svanské vesničky Ušguli odešel ve čtrnácti letech a za těch osmnáct let se v jeho životě tolik událo. Onen budík a papírek s rozpisem denních činností jsou pro Mirzu životně důležité pomůcky. Neprosil se to, ale během války žádný rozumný člověk neprosí o všechno to hnusné, co je s válčením spjaté. Mirzovi nechybí oko, ani nohy, vlastně nikdy nebyl příšerněji zraněný, aby se z toho po rozumné době neoklepal. Dokonce nebyl zapojený přímo do ostrých bojů, ale následky si ponese do konce svých dní. Jeho „jednotka“ sestávala z cynických mazáků, skorodětí a chlapů, kteří stejně jako Mirza nechtěli prolévat krev nepřátel, již byli zrovna v „kurzu“. Válka mezi gruzínskou vládou a separatisty přiřadila Mirzu na nečekané místo, stal se poslušnou součástí v soukolí gruzínské propagandy.

Už za první světové války docházelo na obou stranách konfliktu k manipulacím záběrů z bojišť. Reálné záběry se smíchaly s naaranžovanými a v kinosálech diváci dokument pokládali za autentické zachycení války. Se znalostmi o tehdejší filmařské technice lze vysledovat, které záběry jsou zinscenované a které zase autentické. Záběry zachycující velkou plochu bojiště bývaly reálné, ale při detailnějších záběrech, kdy vojáci za nepřátelské palby probíhají kolem

kamery, tak v těchto okamžicích lze o autenticitě pochybovat. Tehdejší primitivní a těžkopádná kamerová technika nedovolovala přítomnost reportérů přímo na bojišti, proto filmaři vytvářeli fiktivní útoky svých chlapců ve zbrani, aby tak manipulovali s náladami diváků v kinosálech. Války potřebují své hrdiny, a když není záběrů, jak bojují a umírají za vlast, záběry se vytvoří.

Mirza za vlast umíral opakovaně.

A co jsem si za to vysloužil? pomyslí si ztrápeně.

Každou smrt opakoval alespoň tucetkrát, než se režisér přestal ošivát a konečně uznal, že smrt je dostatečně efektní. Přestože se při falešných bojích nemělo umírat opravdově, dbalo se na to, aby všechno ostatní vzbuzovalo punc opravdovosti. Časté vystavování účinkům tlakových vln hystericky vybuchujících bomb nenávratně poškozuje mozek. Člověk nemusí být ani v blízkosti výbuchů, aby do konce života trpěl. Ani jej nemusí zasáhnout šrapnel. Pro častou přítomnost v dosahu tlakových vln se skutečně nehodí pořekadlo *opakování matka moudrosti*. V Mirzově filmařsky naaranžovaném okolí vybuchovalo tolik bomb, až mu to nezvratně poškodilo mozek. Nebýt budíku a lístečku, Mirza si těžko rozpomene, kdy se připravit ke spánku. Bez těch dvou pomůcek by se z něho stala smrdutá a smyslů zbavená troska zapomínající v prachu předcházejících dní důstojnost a návyky civilizovanosti. Je až k nevíře, jak je odkázán na starožitnost – co kdyby se časem porouchala? *Vždyť je to starožitnost!*

Různě nastrojený a různě nalíčený Mirza natáčel tak často, až se se svým nasazením skoro vyrovnal opravdovým vojákům. Během vlekoucího se konfliktu bylo nutné chrlit jednu válečnou reportáž za druhou, aby sympatizanti obou stran konfliktu vzali na vědomí odhodlanost vládních vojáků.

**

| 12:03 |

Mirzu nevyvedou z míry výmluvné zvuky pětice koní, neplaší se hrůzou, že budík přilákal horský gang. Nebyl kdovíjak nadšený z vyhlídky návratu domů, ale tato rodina turistů mu dopomohla k rozhodnutí, čím se po konci služby ve *stínové válce* může živit. Od úspěšného postupu vládních vojsk vzbouřeneckými oblastmi se v Gruzii opět rozhoupal turistický ruch a Svanetie je rozhodně zajímavým místem, kam se podívat. Mirzovi přišlo rozumné, že by si nechal zaplatit za túru, kterou by stejně tak i tak dříve či později podnikl.

Uzda Mirzova koně je připojena k sedlu Stellanova koně, stejně tak i kůň nesoucí zásoby. Mirza si za celou túru nedovedl udělat názor na padesátníka sedícího na sedle způsobem, který se spíše hodí k sezení na lavičce umístěné na vlakovém nádraží, kde nezbývá než předlouze čekat, až se vlak milostivě ukáže s nemilosrdným zpožděním. Mirzu

mate hlavně mužova mimika, mnohdy se zdá být zcela normální, ale jindy se na jeho tváři vystřídá zmatená kombinace výrazů běžně k vidění u tísněmi strádajících neurotiků, či ač noblesních, tak potrhých snobů. Z ustarané tváře v mrknutí oka přejde do rozkošnického výrazu. Stellanova útlá postava „upříiho stříhu“ je oblečená do tmavě hnědých upnutých kalhot a díky zapnutému kabátu téže barvy s vysoko vytaženým límcem mu z určitých úhlů nejde vidět do tváře. Světle hnědé napomádované vlasy má pečlivě vyčesané dozadu. Má kouty a kotlety. A také zvláště vykulené oči typické pro soustředěné umělce využívající každičkou volnou chvíli k přemítání nad rozdělaným dílem. Výrazná pobledlá tvář úzkého tvaru má vrásky padesátiletého muže. Tohle je prosím tvář autora mnoha knih, mezi nimiž chybí výraznější dílo, jež by oslovilo masy.

Mirza si doposud nezvykl na spisovatelovo chrochtání zaznívající při úsporném smíchu, kterým podle Mirzy dává Stellan najevo pobavení nad nízkostí všech okolo sebe. Stellanův smích je sérií nevěřících úsměšků.

Mít takového otce musí být náročné, přemítá Mirza a podle chování Stellanova ženského doprovodu si dává za pravdu.

Na koňských sedlech nejsou připevněny pouze vaky se zásobami a jinými nezbytnostmi, ale ve dvou speciálních kapsách jsou zády ke koňskému boku umístěna dvojčata, Florence a Ethel, nemluvíata jsou rozdělena mezi dva koně, na jednom z nich sedí nespokojeně se tvářící šestiletá Bessie. Nemluvíata jsou díky bílým čepčkům lidově řečeno k

sežrání a ani Bessie se svými dlouhými šaty z nebarvené bavlny a hnědým kabátem s širokou kapucí na tom není o nic hůř, jenomže její nepřístupný výraz na rovinu říká, že není přístupná ke slovům chvály. Nesnáší svého otce a nestojí být účastná vynuceného výletu do Svanetie.

Stejný názor k túře zastává i vážná Stellanova sestra Maude. Bílá halena vyčuhuje zpoza dlouhých černých šatů, na kterých má kabát s širokou kapucí. Osmačtyřicetiletá Maude s šátkem na hlavě ve výsledku navozuje dojem katolické jeptišky. Stejně působí i mladá kojná a chůva v jednom, Ida, které před pár lety bylo dvacet let. Idiny do prázdna vytřeštěné oči jsou jakoby na dně hluboké studny a nejtypičtějším výrazem je ustaranost, za kterou může neutěšené dětství. Zpoza Idina šátku jí k pravému prsu visí splétaný cop nevýrazného tónu světle hnědé barvy – díky němu si lidé nikdy nedokážou vzpomenout na barvu jejích vlasů. Její krok i při odpočínutém těle charakterizuje plahočení se vysokou vrstvou margarínu. Kdyby někdo chtěl zaznamenat momentku těchto dvou žen, holčičky a dvojčat zavěšených na koňském sedle, s určitostí vznikne obraz nebo fotografie zachycující unavené, sklíčené a otrávené lidi, jejichž přítomnost v kavkazských horách byla vynucená. Tohle Stellanovi ostatně šlo vždycky, už za života jeho manželky dokázal řadou promyšlených, a kupodivu i okatě nesmyslných(!), argumentů a činů docílit svého. Manželka mu častokráte ustupovala, neboť nemohla vydržet jeho nedospělou neodbytnost, ale od manželčiny smrti začala Stellanova sestra jeho umanutost pokládat za chorobnou. Maude dostala strach, že se bratr pomátl a při svém

bláznovství se nerozpakuje ohrozit rodinu. Který otec by totiž přibral na velmi náročnou túru i nemluvňata? Stellan by se býval vydal s dětmi a chůvou na cestu i bez sestřina souhlasu, proto se raději uvolila, že je bude doprovázet, aby nad dětmi držela ochrannou ruku. Na mladou Idu, kojnou a chůvu v jedné osobě, je podle Maude starost o nemluvňata už tak náročnou disciplínou, aby se dovedla ještě věnovat nebohé šestileté Bessie, jež se po matčině smrti tolik změnila.

Všiml si Stellan, v jakém stavu se nacházejí jeho děti? ptá se sama sebe starostmi tížená Maude. *Anebo zaslepeně hledí k „možnému“ spisovatelskému „profitu“, jenž očekává od výpravy? Nepřestává být hladový po tutovém námětu.* Dávno jsou pryč časy, kdy věřila v bratrův věhlas – má sice čtenáře, ale žádné závratné počty. Natolik se soustřeďuje na originalitu, až mu unikají detaily, které by čtenáře ke knize skutečně přikovaly. Při své honbě za originalitou se není schopen zorientovat, co přesně by měl rozvinout, aby to zaujalo současného čtenáře. Podle Maude nešťastně nezapadá do kliše žánrů, které čtenáři očekávají a bez kterých je jim četba nepříjemná. Jeho knihy se často rozvinou směrem, kam by to čtenář při prvních stránkách nečekal a mnohdy v rámci románu dochází k nečekané změně žánru, čímž se čtenář cítí podvedený. Píše tak, aby se trefil do svého vkusu. I přes nevalnou čtenářskou obec neměl nouzi o peníze, knihy mu ovšem účty nikdy neplatily, takže jeho rodinu živily příjmy jiného charakteru.

To zjistila krátce po přijetí do služby i mladá chůva Ida, kterou Stellan zaměstnal po smrti své manželky. Aniž by se Ida jakkoliv

snažila poslouchat za dveřmi, zaslechla připomínky k finančním poměrům rodiny, když se o nich Maude dohadovala se Stellanem. Rodinnou pokladnu z výrazně větší části po dlouhá léta sytil příjem již zesnulé paní domu. Avšak po narození Bessie manželka na Stellana naléhala, aby se vzdal marné snahy o literární úspěch a konečně se začal výrazněji spolupodílet na doplňování rodinné pokladny. Zkombinovat sny s realitou je mnohdy těžké, ale ať neskuhrá ten, který nejeví snahu si je splnit.

Cesta do Svanetie nepatří ke snům mladé Idy, netoužila po skoro beznadějném výslapu, ale svéhlavě výřečný Stellan ji přece jen dokázal několika trefnými argumenty přesvědčit.

Mohla dát výpověď.

Mohla.

Ida je ovšem motivovaná k plahočení se po horách, ale nemůže si být jistá, zdalipak to nakonec nedopadne k její škodě.

**

Po jídle vyrazí a za krátký čas mají na dohled vesnici Ušguli žijící si svým životem v malebném údolí vyvedeném do barev kamenů a trávy, kůry a korun stromů, keřů a nahnědlých mechů. Opodál kamenných domů či přímo u jejich zdí stojí samostatné stavby – kamenné věže čtvercového půdorysu. Tyto rodinné obranné věže se vypínají klidně i patnáct metrů do výšky. Střecha věží připomíná knihu odloženou hřbetem nahoru. Tři až pětipatrové věže nejčastěji pocházejí z období mezi 10. až 12. stoletím a je vlastně zázrak, že do dnešních dob přežily. K prvnímu ovládnutí Svanetie došlo až v 19. století, kdy zemi Svanů, ukrytou mezi kavkazskými roklinami, ovládli Rusové. Mirzova rodná vesnice Ušguli se skládá z menších vesniček Zhibiani, Chvibiani, Chazhashi, Murqmeli a ty dohromady pojímají skoro 400 obyvatel. Život v místě ležícím v nadmořské výšce 2 300 metrů není snadný a pod sněhovou pokrývkou bývá Ušguli odříznuto od okolního světa klidně i půl roku. Kamenné věže tedy mimo jiné plní funkci spíží a stájí pro hospodářská zvířata.

Mirza zatím shlíží k vesnici z dálky, ale nemá pocit, že by se v ní za osmnáct let cokoliv změnilo. Stále působí dojmem středověké enklávy, která se chybou v časoprostoru zaklínila do období předcházejících staletí. Mirza se bojí, že se oproti vesnici změnil až příliš a mezi vesničany nezapadne. „Kdy jsem tu ovšem zapadal?“ posteskně si

hrubým hlasem.

Mirza se otočí za koňským odfrknutím přicházejícím odjinud, než jsou turisté. Snědý chlapec, snad čtrnáctiletý, na něj shlíží ze sedla houževnatého koně. „To jsme dva.“ Když se Mirza tváří nechápavě, nervózní chlapec přispěchá s vysvětlením. „Taktéž jsem tu moc nezapadl,“ vysvětlí s naivitou dítěte. Kalhoty z hrubé látky doplňuje doma upletený svetr z ovčí vlny. Na hlavě má plátěný klobouk a do třmenů má zaklesnuté ošoupané botasky. „Co tu chceš?“ zkoumá Mirzu s krapet podezřívavým a „krapet“ bázlivým pohledem, ale čeho si Mirza všímá ze všeho nejvíce, je více než chlapcova nejistota. Nelze si nepovšimnout chlapcova nervózního pokukování po Mirzově útočné pušce, kterou si nese zavěšenou na rameni. *Má strach*, uvědomí si Mirza.

Mirza ukáže k Ušguli. „Vracím se domů,“ vysvětlí beze stopy nadšení. „A vedu si hosty.“ Pokyne ke Stellanově rodině. Stellan chlapce se zájmem pozoruje, chce si zapamatovat dojmy ze setkání s vůbec prvním domorodcem, na reálných detailech stojí a padá uvěřitelnost díla a Stellan **chce** napsat hodnověrnou knihu.

„Tebe neznám,“ chlapec se na Mirzu zamračí, ale i přesto jeho tvář nepřestává působit neškodně a usvědčuje ho z nedostatku průbojnosti.

„Nebyl jsi ještě na světě, když jsem odsud odešel.“

„A kam jsi šel?“ poposedne si doposud nerozhodnutý chlapec. *Mám prchnout? řiká si. Před puškou neujedu. Ale můžu kličkovat!* Così mu

napovídá, že gangy v horách nepřepadávají v tomhle složení. *Ne s miminy na koních.*

„Různě. Třeba do Tbilisi,“ odpoví mu Mirza.

Chlapec zpozorní.

Mirza se donutí alespoň ke slabému úsměvu. „Doprovodíš nás k mým prarodičům? Jsem Mirza Kurdelani.“

„Kurdelani říkáš?“ Když Mirza přikývne, sundá si plátěný klobouk a přidrží si ho u prsou. „Tak to mně je líto.“

Mirza se zamračí. „O čem to mluvíš?“

„Za tvou babičku dneska probíhá *ormoci*.“

Život je závod s časem. Uběhlo mnoho let, je přirozené, že se minimálně jednomu z prarodičů nadobro unavilo tělo. Počítal s tím, ale když se jeho odhad potvrdí, necítí se o nic připravenější na ztrátu, babiččina smrt ho zaskočí. Chlapec seskočí z koně a nabídne jim doprovod. Čím blíže je k vesnici, tím více se Mirza utvrzuje, že se krom obměněných tváří skutečně příliš moc nezměnilo. V kamenné vesnici, kam nevede elektrický proud ani silnice, přibyli potomci vesničanů a Mirza se neodvažuje tipovat, čí to jsou děti. Z Ušguli odešel ve čtrnácti letech a léta se nepodepsala jenom na Mirzovi, nepoznává ani své vrstevníky.

Vesničané znající tvrdou lopotu zdraví nově příchozí docela pokojně,

ale v hlavě jim to šrotuje nad úvahami, co tu cizinec pohledává s tolika lidmi. V uličkách mezi domy a věžemi potkávají ovce, voříšky, koně, staré i mladé, ale i slepce, kterých je v Ušguli statisticky více, než tomu bývá obvyklé. Nejčastěji jsou staršího věku než Mirza a jejich přítomnost mu vrací skličující vzpomínky.

Zanedlouho dorazí k domu prarodičů, jejichž pozemek vymezuje místy vykotlaný, místy děravý dřevěný plot. Mirza si ho pamatuje v bezvadném stavu. Dvoupatrová kamenná stavba má po jedné straně prvního patra lodžii, které chybí snad všechny tabulky skla. Ale stavba zpustlého vzezření zde není výjimkou, ba co víc, většina ušgulských domů si nese znamení nejnutenějších úprav na úkor vypulírované krásy. V místě, kde skoro půl roku vládne tuhá zima je hledisko účelnosti nejdůležitější. Však co dávné předky dnešních lidí vedlo k upřednostnění pevných staveb oproti provizorním příbytkům než touha po teple a bezpečí? Krása bývá v těžkých podmínkách marnivá. Na dohled od nejvyšší gruzínské hory se nehraje na naporádné vily. S přírodou se tu hraje o život.

Člověka, jemuž Svanetie nezevšedněla do stereotypní každodennosti, zarazí, s jakou trpělivostí musely domy a věže vznikat. Omítka je ze staveb z větší části opadaná, takže je vidět na tisíce a tisíce a tisíce kamenů, jež rodiny na sebe musely po dny, týdny, či snad po měsíce(?), naskládat, až z nich konečně vznikly pomníky jejich éry. Kamenné stavby budou vždycky budit úžas, ať jsou sebevíc či seabemň zdevastované, a o to větší úžas vzbuzují ušgulské stavby ve

spisovatelově myslí. *Není možné, abych si odsud neodvezl pořádný příběh, který korunuje věhlas!* Stellan se svou postavou maličko i více připomíná upíra, což je k pousmání, neboť by vážně chtěl uspět jako Bram Stoker se svým *Drákulou*. Nechce jej kopírovat, to ne, jen chce vytvořit stejně nezapomenutelné dílo, které bude inspirovat další generace tvůrců. Shakespeara, Dostojevského, oba tyto pány si svět pamatuje a dodneška je lidé čtou. Stellan chce být tím, který vytasí s něčím neokoukaným, chce dosáhnout věhlasu. *Proslavím toto místo na věky věků stejně jako Stoker proslavil Transylvánii.* Winston Churchill se nechal slyšet, že vlastně celý svůj život žil jen proto, aby se připravil na krvavou řez druhé světové války, ve které svůj národ přivedl k vítězství, i Stellan si myslí, že doposud vlastně jen paběrkoval, aby nasbíral spisovatelské zkušenosti a vytvořil velkolepost.

Mladý Oleg se z koňského sedla rozloučí s Mirzou a Stellanovou rodinou.

„Chvíli na mě zde počkejte,“ poprosí turisty Mirza a s nepříjemnou předtuchou přejde přes neudržovanou předzahrádku do domu svého dětství. Uvnitř tmavého domu je cítit zatuchlina a plíseň, která se ve věkovitých domech natruc zahnížďuje v místech, kam ruka starců dávno nedosáhne. Zdi a podlaha nesou známky nutných oprav, které nemají lichotit oku, ale zažehňávat potíže.

Pohublý starý pán v černém, co se na znamení smutku po čtyřicet dní nehohlil, se zaraženě zastaví na prahu kuchyně, kam zašel pro další láhev domácí pálenky. Uvítají se skromně, bez zbytečných cavyků, vlastně

ani jeden z nich netuší, jak se zachovat – neviděli se takovou dobu a není nejvhodnější okamžik začínat s vyptáváním a vzpomínáním. Devětašedesátiletý děda Giorgi se nakrátko vrátí do kuchyně a vrací se s čistou sklenkou panáku, kterou vnukovi podá, aby si ji nesl. Mirzu sklenička vyvede z míry, od dvanácti let se alkoholu nedotkl a nemíní na tom nic měnit, ať už si *ormoci* alkohol žádá nebo ne. To děda se obyčejí nevzpírá, oči má ztěžklé po několika panácích, které se svými syny prokládal křesťanskými modlitbami, když stáli před pokojem zesnulé.

„Nepřišel jsem sám,“ řekne dědovi. „Je tu se mnou pětičlenná rodina turistů. Je s nimi i chůva. Stojí před domem. Co s nimi?“ tváří se omluvně. „Jsou mezi nimi dvě nemluvňata a šestileté děvče.“

Přiopilý děda chvíli přemýšlí, než mu odpoví. „Pro dnešní noc je ubytuj u mě, pak vymyslíme, kam s nimi,“ rozhodne se nakonec. „Já řeknu ženským, aby přistavily ještě jeden stůl. Sedm je vás, že?“ optá se roky neviděného vnuka. Zkoumá jej. „Moc se podobáš Otarovi.“ Starý muž je chvíli zticha, než opět promluví. „Nebylo by pohostinné, kdybychom je nepozvali k *ormoci*.“ Děda se obrátí zpátky ke kuchyni a Mirza je opět před domem, aby informoval rodinu o plánu na zbytek dnešního dne. Stellan ochotně souhlasí, aniž by se zeptal, co na to říká zbytek unavené skupiny.

Před domem se po chvíli objeví i děda, aby se se všemi zdvořilostně pozdravil. „Budete spát u mě. Je tu dost místa pro všechny. Hned tu bude snacha, aby vám ukázala vaše pokoje. Odpočiňte si a jste zváni na

slavnost na počest mé zemřelé ženy.“

Stellanovy vrásky se zvlí do trajektorií zármutku, možná hraného, možná ne, ale na starého pána udělají dojem. „Než si má rodina odpočine...“ Stellanův hlas je důstojný a zdvořile zasmušilý, artikuluje se zaníceností divadelního herce, jehož výkon je pro diváky srdcovým zážitkem. Nakrátko zavře oči, aby dodal důraz hlubokému (a upřímnému?) citovému pohnutí, „...rád bych s vámi do té doby vzdával hold zesnulé. Má rodina a chuva se po nabrání sil ke mně zajisté připojí. Podle mých zkušeností vím, že hrdé národy nepodléhající konzumu se drží sofistických tradic předků a nechci je naší rušivou přítomností přehlížet jako neotesaný turista.“

Na přiovilého dědu je těch slov až příliš, ale pokyne v souhlas a bradou vyzve Stellana, aby se k němu a k Mirzovi připojil.

K babiččině ložnici v prvním patře vyšlapou společně a s trojicí zarostlých strýců se Mirza přivítá potřesením rukou. I oni jsou v černém. Černou obuv a černé kalhoty mají společné, ale v horním dílu oblečení se liší: černý svetr nebo košile. Mirzův táta byl dědův prvorozený, a kdyby býval žil, měl by padesát let. Druhorozený Géla má devětačtyřicet, Shalva má o rok méně a Mikheilovi je pětáctyřicet let. Mirzovi strýcové mají při potřesení rukou nezvykle slabý stisk. Shodují se, že se Mirza velice podobá zesnulému bratru Otarovi.

Vítání se s dlouho neviděným příbuzným musí jít stranou, neboť na pořadu dne je slavnost na počest matky strýců. Stellan perfektně zastává

nezáviděnýhodnou pozici cizince nepředvídatelně vhozeného do víru smutečního obřadu. U Mirzových strýců si se svým uvěřitelným vystupováním získá sympatie. Stellan je od dětství obdařen přirozenou autoritou a zdáním světaznalého, čímž v lidech vzbuzuje důvěru, že dovede brát věci s nadhledem a rozvahou. Lidé mívají za to, že Stellan nikoho bezdůvodně neodsuzuje. Bezvadný „obal“ pro spisovatele hledajícího náměty. Na druhou stranu při zcela jiných situacích dovede budít zdání krutého člověka, což se rodina Kurdelani nemusí nutně dozvědět. Alespoň ne hned.

Co Mirza pamatuje, prarodiče se spolu nikdy nedělili o společnou ložnici. Babička by chrápáním přehlušila bujarou veselku, tak se s ní děda po druhém probdělém novomanželském večeru dohodl na oddělených ložnicích. Mirza a Stellan s oholenými tvářemi působí nevhodně, nemají co z fousů odstříhnout, aby to položili na obětní stůl vedle babiččiny postele. Každodenní holení je jedna z položek Mirzova seznamu pojících se k ranní hygieně. Mirzu mrzí, že nemůže náležitě uctít památku ženy, která mu po dva roky byla náhradní matkou, když jeho rodiče zabil methanol. Právě díky methanolu je ostatně v Ušguli neúměrné množství slepých.

Děda všem rozlije alkohol, dojde k přípitku za zesnulou a když se muži nekoukají, Mirza alkohol vychrstne za sebe. Na zdi vznikne mokrá šplíchanec a Mirza doufá, že si ho ostatní nevšimnou. Na řadu přichází modlitba za zesnulou – Stellan mlčí, nezná slova – a Mirza přemýšlí, kdepak asi mokrá skvrna uschne a za jak dlouho ze zdi

vyprchá pach alkoholu.

Děda a jeho tři synové položí odstřižené fousy vedle ženina šátku.

**

| 13:16 |

Ne všechny ušgulské domy mají tu výsadu hostit turisty, tím pádem ne všechny domy mají místnosti, kam turisté mohou složit hlavy. Přestože dům Mirzova dědy ony cimry má, Stellanovu sestru ohromí, že v domě chybí tekoucí teplá voda. Z kohoutku teče ledově studená. „To tu budeme muset rozdělat táborák, abychom dětem ohřály vodu?“ Promne si tváře. Vztek docela snadno může způsobit mdloby a k těm má Maude rozhodně nakročeno. „Ido, budeme muset vyvinout značné úsilí, aby tu jeho děti přežily v plném zdraví. Jiní otcové se mohou upracovat, aby se jejich potomci měli jako v bavlnce, jenomže můj bratříček je otec jiného ražení,“ prská opovržlivě.

Idě je nejlépe, když nemusí příliš mnoho mluvit, a tak sedí na posteli a kojí maličkou Florence, aniž by se zapojovala do Maudina bědování. Krom kabátu si Ida nic dalšího nesundala. Aby se dítě mohlo vůbec napít z těžkého prsu, rozepnula si knoflíky od šatů a košile, podprsenka má zapínání zepředu. Vedle Idy leží najedené dvojče Ethel, které zaujatě pohybuje nožkama. Kdyby děvčátko položila na záda hnedka po

jídle, okamžitě by se rozplakalo, ale Ida moc dobře ví, že se dítě po jídle nemá automaticky pokládat na záda, jinak se mu do krku dostane trocha z obsahu žaludku, z čehož dítě může zešílet. Lidově řečeno si maličko ublinkne a každý dospělý ví, že následky takového „incidentu“ se v krku drží docela dlouho, pokud se tedy nenajde ten správný recept, čím to zažehnat.

Oči mladé ženy jsou stejně mlčenlivé jako její ústa, nesdělují zhola nic. Kdekoho Idin pohled znervózňuje, její oči nepatří k těm, do kterých se člověk rád zakouká. Když to udělá, ozve se v něm jakési prastaré upozornění, že tu něco není v pořádku. Ale i přes tento zdánlivě znepokojivý fakt zvládá výchovu dětí na výbornou.

V cimře jsou dvě oddělaná lůžka, postýlky pro děvčátka budou teprve přineseny, a zatímco si Maude stěžuje na otřesný stav zdejší domácnosti v rodném jazyce, kterému domorodci naštěstí nemohou rozumět, ve vedlejší místnosti leží na posteli zoufalá šestiletá Bessie.

Bessie by bez váhání vyměnila mrtvou mámu za mrtvého otce. Kdo jiný může za smrt milované matičky, nežli otec? Bessie nevěří v nešťastnou náhodu. To on do mámy strčil tu svou po čertech zpropadenou zhoubu, po které otěhotněla! Bessie pečlivě prostudovala postup lidského rozmnožování a došla ke strašnému závěru – narození dvojčat bylo až druhým pokusem o vraždu. Mámu měla zabít už Bessie, ale máma její porod přežila. Otec se po prvním zmařeném pokusu o vraždu nevzdával a opakovaně se pokoušel matku *oplodnit*, až se mu to opět povedlo. Porod dvojčat nakonec dopadl podle otcových představ, a

to manželčinou smrtí. Smrtí její mámy.

Proč jsi maminku tolik nenáviděl?

Bessie předpokládá, že za tím vězela otcova snaha se dostat k manželčiny penězům. *Maminka byla někým, ty jsi nikdo!*

Pláče. Často pláče a ještě častěji se před všemi ukrývá.

Bessie se doposud nerozhodla, jaké stanovisko má zaujmout k matčiny katům, ke dvojčatům. Prozatím je odměřeně ignoruje, ale přece jen ji nahlodává, že to také mohla být ona, kdo by zabil mámu.

Bessie – zbraň, co „nevystřelila“.

Otec se ke svým dcerám kdovíjak nehlásí, Bessie tedy snadno inklinuje k průměrům sebe a svých sester k vražedným nástrojům, které vrah po splnění úkolu odložil, neboť pro ně momentálně nemá využití.

Bessie se pokládá za zbraň, co neeliminovala svůj prvotní cíl. Cítí potřebu upgradu, po němž bude moci **ničit**. Vlastnictví zbraně s sebou vždycky neslo riziko nešťastné nehody, mezi oběťmi se po věky věků objevovali nerozvážní členové rodiny, anebo... anebo samotný majitel. Tím majitelem je samozřejmě Stellan. Táta.

Bessie si je vědomá značných limitů nedovyvinutého dětského tělípka postrádajícího sílu dospělého člověka, proto musí najít jinou cestu ke svému „upgradu“. *Však ona se ještě najde příležitost, jak tátu zlikvidovat*, slibuje si děvčátko.

Leží tu sama, bez otcova povzbuzování, to se pak věří kdečemu. Opuštěná. Zbraň bez užitku. Zatím.

Maude si ostatně také myslí, že Stellan ve svých dcerách spatřuje osoby bez užitku. Po manželčině smrti začal mít enormní zájem o široké okolí na úkor rodinného kruhu. Víc než dříve hledal společnost cizích lidí a na své děti nechal, nadneseně řečeno, prášit.

Táta.

Maude se neubrání sžiravým myšlenkám. *To, že jsme tady, jen dokazuje jeho nezodpovědnou posedlost najít příběh, aniž by se ráčil žít ten svůj*, zlobí se Maude. Maude ani teď nevěří ve smysluplnost výpravy do Svanetie. Hory pěkné, to jo. Čerstvý vzduch, to ano. Po ohromné dálce, kterou nechali za sebou, nevěří ve smysl výpravy o nic víc. Bratrovy knihy se jí vždycky líbily, ale možná právě a jen kvůli úžasu nad tím, že její bratr dovede od začátku do konce vymyslet příběh. Být to knihy napsané cizí osobou, asi by se k nim nepřinutila, anebo by ji po první přečtené knize nenapadlo se rozkoukat po dalším románu onoho autora. Maude při jedné z řady hádek, které předcházely jejímu ústupku a konečnému rozhodnutí k účasti na cestě do Svanetie, bratrovi na rovinu řekla, aby si po manželčině smrti přeskupil hodnoty a na pomyslný vrchol ksakru dosadil své dcery, a sesadil tak z trůnu nikam nespějící snahy o sepsání nezapomenutelného. Byl tehdy čtvrtek, krátce před polednem, a venku třetím dnem přšelo. Na krbové římse Stellanova domu hořela svíčka za zesnulou. *Všiml si jí vůbec? Já ji místo něj zapálila!* Parkety pod bratrovými papučemi zavrzaly, když

pobouřeně popošel na místě. Byl ustrojený do pyžama a županu a zrovna se vracel z kuchyně s konvicí silně aromatického čaje, aby ve své pracovně mohl pokračovat ve třídění známých faktů o Svanetii. Maude si dopodrobna pamatuje těch pár čtvrtěčních minut, neboť svého bratra urazila jako nikdy předtím.

„Potřebuji, abys ve mě věřila,“ naléhal na ni toho čtvrtka hlasem, jehož teplé tóny vzaly zasvé při konfrontaci se zvláště chladným dopolednem. Položené oči ho usvědčovaly z jakési úmluvy, snad s ďáblem, anebo si jeho mysl chtěla myslet, že s ďáblem. *Třeba provedl i nechutný rituál*, přemýšlela Maude, *aby měl na výpravě štěstí*. Namotivoval se bludem o úmluvě s temnými silami, aby mu doposud připravovaná kniha konečně přinesla úspěch? „Pojeď i bez tebe a není páky, která by mi zabránila s sebou vzít i děti!“ Umanutost a nepřičetnost se stavěla do fronty hned za vyčítavostí. Pro jeho mluvu je typický důraz na artikulaci divadelního herce, mnohdy je artikulace přehnaná a doprovázena patřičně umanutou mimikou. „Ta kniha bude poctou mé mrtvé ženě a chci, aby u toho byly i mé dcery! Chci, aby svým dětem vyprávěly o dnech strávených ve Svanetii, kde jejich otec sepsal nezapomenutelné. Krom toho jim změna prostředí bude svědčit.“

Maude si pamatuje na vůni pečeného chleba, která se v místnosti, oproti Maudině rozhodnosti sabotovat výpravu, ještě jakžtakž držela.

Připojila se k výpravě, neboť chce být ku pomoci dětem pro případ, kdyby bratrova pomatenost povýšila na šílenství hodné k hospitalizaci.

**

| 15:02 |

| 2 minuty po: svačina |

V půli schodiště Mirza doběhne zbytek. Děda se netvářil dvakrát šťastně, když se vnukův budík rozkrákal zrovna při vzpomínání na babičku. Ale teď už muži z rodiny Kurdelani sejdou společně se Stellanem do velké přízemní místnosti sloužící pro dnešní den jako provizorní jídelna. Místnost je sama o sobě nehostinná, barvu zdí po generace hyzdí fleky po vlhkosti a prostor zastavěných dveří není ani omítnutý. Nad výškou stojících hostů v černém jsou okna a zatím není potřeba zapalovat olejové lampy. Co tu hoří, je dřevo uvnitř kovových kamen, aby se tu smuteční hosté netřásli chladem. Z několika stolů byly utvořeny dva, přes které se přehodily bílé ubrusy. U smutečních stolů – jeden pro ženy, druhý pro muže – jsou usazeny rodiny Mirzových strýců a v tradici setkání širšího rodinného kruhu se povídá nahlas a místy jeden přes druhého. Při počtu jedenatřiceti hlučných lidí je přitom nemožné, aby někdo z jednoho konce stolu uslyšel toho na druhém konci a kdyby si snad někdo usmyslel hluk překřičet, nemá moc šanci, u stolů sedí i dědovi hluční vnuci a vnučky, kteří halasně hudrují a jak

bývá zvykem, tak ze své hlučnosti nesleví ani při žranici.

Ormoci se koná čtyřicet dní od smrti, takže tu není tolik uplakaných tváří, všeho všudy jich tu je pět. Časnější večere na babiččinu počest má teprve přijít. Manželky strýců mají za sebou velký kus příprav jídel a Mirzovy sestřenice se se svými dcerami začínají trousit z kuchyně s talíři horkého jídla. Černě oděné ženy a dívky mají jednoduché sukně a nahoře buď halenku, nebo košili či svetr. Na hlavách mají černé šátky, pod nimiž svorně schovávají sepnuté vlasy. Děti jsou stejné jako jiné děti po celém světě, jsou rozjívené a energické, ale svanské ženy se už ve středním věku liší od těch z bohatších zemí, jsou šlachovitější a zvrásněné tváře bez líčidel zračí svědectví těžkého života v kavkazských horách. I mužské tváře jsou podobného zrna, včetně výrazných skobovitých nosů. Atmosféra panuje přátelská.

Mirza se přesto cítí celý nesvůj, první den v rodné vesnici rozhodně nechtěl trávit v davu. Zamýšlel se porozhlédnout po domě, v němž prožil skoro celé své dětství. Zavzpomínal by s prarodiči... Místo toho si rozpačitě potřese s tolika rukama a pozná toliko nových tváří. Jeho vrstevníci mu napovídají, kým vlastně jsou – vyrostli a jejich tváře dospěly, takže si Mirza přirozeně ne vždycky vzpomene, o koho se jedná. Přestože se s Mirzou a turisty nepočítalo („Tolik let ses tu neukázal!“ žasne jeden. „Máme si tolik, co povídat,“ vyhrožuje druhý.), oba stoly, ženský i mužský, už jsou prodloužené o menší, aby se všichni měli kam usadit. Mirza se Stellanem se usadí na čestných místech, po dědově pravici a levici. Maude z *ormoci* omluví Idu, která dohlíží na

spící dvojčata. Bessie zaraženě sedí vedle své tety. Holčičce nejde na rozum, proč ušgulské ženy obskakují muže. Ti se k jejímu úžasu nesnaží ženám pomoci a namísto toho posedávají a věnují se konverzaci. *Neslýchané!* pomyslí si šestiletá Bessie. *Maminka by je srovnala do latě!* Než její nebohá máma zemřela, stačila jí vštípit zásady emancipovanosti. Vždyť to byla Bessiina máma, která dlouho do rodinné „truhly“ přispívala nejvíce. Bessie o tom ví, neboť párkrát zaslechla hašteření mezi rodiči. Holčička nechápe, proč se její drahá maminka musela vdát zrovna za ničemu Stellana. Zamračeně se zadívá na svého otce. Otec ji nepřestává rozčilovat.

Stellan se sebevědomě zvedne se sklenkou, aby pronesl kladně přijatou řeč za zemřelou, ve které lituje, že ji nestihl poznat.

Zanedlouho se rozezní svanské písně na počest zemřelé. Mirzu těší, že je děda v rodinném kruhu oblíben. Je rád, že se tu ke starému pánovi chovají slušně a ohleduplně.

Dědovi přesto později dojde trpělivost. „Ani jsem jí nemohl obětovat býka!“

„S tím Giorgi nic nenaděláš,“ utrousí podnapilá Andria s růžovými tvářemi. Stoly žen a mužů odděluje pouze úzká ulička a Andria sedí v tchánově těsné blízkosti. Devětačtyřicetiletá manželka dědova syna Gély se zakousne do veky s lákavě křupavou kůrkou. Trápí ji, že kůrku nevidí, je totiž slepá. Mozolnaté ruce má samý šrám z lopoty, tvář je suchá, jemně vrásčitá a posetá flíčky podnapilosti. Obličej vykazuje

známky hádavé povahy.

„Býci se už neobětují,“ řekne starému tátovi smířlivý Géla. Nelíbí se mu manželčin tón, dosud nepochopil, proč místo konverzačního tónu spíše odsekává, ale takhle se to s ní táhne už od svatby, když ještě viděla. Nešťastně vypálený destilát ji dva roky před Mirzovým odchodem z vesnice připravil o zrak, ale přesto si žena nenechává ujít příležitost se napít. Géla ji podezírá ze snahy se propít k další sklenice špatně vydestilovaného alkoholu, který by napravil to, co ten předchozí nedovedl – zabít ji. Když se jeho manželka dostane ke sklence, dovede být rýpavější než kdy jindy a podle všeho ani při *ormoci* nehodlá obrušovat ostré hrany svých povahových rysů. *Nemám na její povaze i vlastní zásluhu?* dotaz položí sám pro sebe a velice nerad připouští, že odpověď je kladná.

Když se v prvním roce manželství narodila nejstarší dcera, nedovedl skrýt zklamání, a když se pět let nato narodila další dcera, vytýkal ženě, že mu nedovede porodit syna. Za příklad jí dával své rodiče, jeho matka totiž porodila čtyři syny! Za dva následující roky mu syna nakonec dala, a přestože se Andrii od Gély dostalo velkého uznání, roky mezi první a druhou dcerou mu nikdy neodpustí. Andria si tenkrát připadala jako chovná kráva, na kterou dohlíží přísné rodinné sympóziem všemožně ji povzbuzující, aby se nepřestala snažit rodit – povzbuzování bylo na místě, mezi první a druhou dcerou totiž dvakrát samovolně potratila. A když se jí po druhém potratu narodila další dcera, zklamaný manžel jí řekl, že to snad dělá schválně, neboť její děloha upřednostňuje dívky